

Magdalena Wilk

Uniwersytet Jagielloński

CENTRUM WSPARCIA OSÓB STARSZYCH W MIECHOWIE JAKO INNOWACYJNE DZIAŁANIE SAMORZĄDU NA RZECZ OSÓB STARSZYCH

Abstract Centrum Wsparcia Osób Starszych w Miechowie as an innovative operation of self-government for the benefit of seniors. Local governments throughout Poland are increasingly taking measures to support older people. This is dictated primarily by demographic data, in connection with a rapidly aging society. In addition to institutional support offered by social welfare centers, one of the solutions may be to establish an Centrum Wsparcia Osób Starszych. Such a solution was introduced by the Gmina Miechów (Lesser Poland Voivodeship). Analyzing the Center's operation after 2 years of existence, an attempt was made to describe several activities that can be used in other municipalities.

Centrum Wsparcia Osób Starszych w Miechowie jako innowacyjne działanie samorządu na rzecz osób starszych. Samorządy w całej Polsce coraz częściej podejmują działania na rzecz wspierania osób starszych. Podyktowane jest to przede wszystkim danymi demograficznymi, w związku z szybko starzejącym się społeczeństwem. Oprócz wsparcia instytucjonalnego, oferowanego przez ośrodki pomocy społecznej, jednym z rozwiązań może być powołanie Centrum Wsparcia Osób Starszych przy urzędzie. Takie rozwiązanie wprowadziła Gmina Miechów (województwo małopolskie). Analizując działanie Centrum po 2 latach istnienia, podjęto próbę opisanie kilku działań, które mogą być wykorzystane w innych gminach.

Keywords senior, senior policy, support for elderly people in their place of residence

senior, polityka senioralna, wsparcie osób starszych w miejscu zamieszkania

W ostatnich latach coraz więcej mówi się o wspieraniu osób starszych. Powstają rządowe programy, zespoły robocze, odbywają się ogólnopolskie konferencje tematyczne. Słowo „senior” używane jest także coraz częściej w kontekście ludzi aktywnych. Na seniorskich spotkaniach pojawiają się transparenty z hasłami „Być seniorem brzmi dumnie”. Także jednostki samorządu terytorialnego przyłączają się do ogólnego trendu wspierania osób starszych. W części jest to inicjatywa samych władz, słuchających głosu społeczeństwa czy analizujących dane demograficzne. W innych samorządach taki skutek wywołują działania władz na szczeblu centralnym czy regionalnym – przekazuje się informacje o podjętych działaniach, wskazówkach czy programach pomocowych. Gmina Miechów jest jedną z tych, która ma świadomość, iż z roku na rok przybywa osób w wieku poprodukcyjnym. W związku z tym swoje działania kieruje na poprawę jakości oferowanych usług oraz nowe, kompleksowe pomysły dotyczące wsparcia seniorów.

Gminę Miechów zamieszkuje 19 739 mieszkańców (w mieście 11 587 oraz 8 152 na terenie wiejskim). Osoby starsze, powyżej 60 roku życia, stanowią prawie 27 proc. ogółu mieszkańców. Ich liczba wynosi 5 266 (w mieście 3 258 oraz 2 008 na terenie wiejskim)¹. Analiza zawarta w Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Miechów na lata 2014–2020 wskazuje, iż istotnemu wzrostowi ulegnie grupa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym². Przedstawione dane są zgodne z ogólną tendencją starzenia się społeczeństwa. W 1950 roku Polaków w wieku powyżej 65 roku życia było nieco ponad 5 proc. w skali populacji generalnej, w 2000 roku – 12,4 proc., a w 2012 roku – aż 14 proc.³.

Jednym z działań Gminy Miechów było utworzenie Centrum Wsparcia Osób Starszych, które zostało powołane Zarządzeniem nr 352/2015 Burmistrza Gminy i Miasta Miechów z dnia 14 grudnia 2015 roku. Podstawą prawną były art. 3 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej oraz art. 5c ust. 1, art. 7 ust. 1, art. 33 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Od 15 grudnia 2015 roku rozpoczęto działalność mającą na celu udzielanie kompleksowej pomocy mieszkańcom gminy Miechów, którzy ukończyli 60. rok życia. W związku z realizacją projektów oraz weryfikacją zadań Centrum Zarządzenie zostało dwa razy zmienione – Zarządzeniem nr 56/2016 Burmistrza Gminy i Miasta Miechów z dnia 10 lutego 2016 roku oraz Zarządzeniem nr 175/2016 Burmistrza Gminy i Miasta Miechów z dnia 14 czerwca 2016 roku. Ostatecznie zadania realizowane przez Centrum to:

- działalność informacyjna z zakresu opieki medycznej, społecznej oraz kulturalnej dla seniorów oraz ich rodzin,
- nieodpłatne korzystanie z telefonu, faksu, kopiarki, drukarki, skanera przez osoby starsze przy organizowaniu leczenia i pomocy społecznej,
- bieżące informowanie osób starszych o sprawach istotnych dla ich zdrowia, bezpieczeństwa i rozwoju,
- wolontariat seniorów,

¹ Dane otrzymane z Wydziału Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy i Miasta w Miechowie, stan na 29 grudnia 2017 roku.

² Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji, *Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Miechów na lata 2014–2020*, s. 21, <http://www.miechow.eu/plik/1310/12.09.2017>.

³ Z. Szarota, *Spoleczno-demograficzne aspekty starzenia się społeczeństwa*, w: *Starość. Między diagnozą a działaniem*, red. R. J. Kijak, Z. Szarota, Warszawa 2013, s. 9.

- integracja osób starszych,
- szkolenia dla osób starszych i ich rodzin,
- diagnoza osób starszych,
- dla osób po przebytej hospitalizacji CWOS oferuje bezpłatne specjalistyczne usługi opiekuńcze⁴.

Założenia zgodne są z dokumentami międzynarodowymi na rzecz osób starszych, w tym z Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ 46/91 z 16 grudnia 1991 roku dotyczącą zasad działania na rzecz osób starszych. Dokument ten zawiera 18 zaleceń dotyczących praw ludzi starszych, które powinny zostać uwzględniane w krajowych planach na rzecz seniorów. W działalności CWOS uwzględniono m.in. poniższe zasady:

- osoby starsze powinny mieć dostęp do odpowiednich programów edukacyjnych,
- osoby starsze powinny być zintegrowane ze społeczeństwem, aktywnie uczestniczyć w formułowaniu i realizacji programów mających bezpośredni wpływ na ich warunki życia, a także powinny dzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem z młodszymi pokoleniami,
- osoby starsze powinny mieć możliwość poszukiwania i wpływu na świadczenia na rzecz społeczności oraz możliwość pracy jako wolontariusze zgodnie z ich zainteresowaniami i możliwościami,
- osoby starsze powinny mieć możliwość zakładania ruchów lub stowarzyszeń osób starszych,
- osoby starsze powinny mieć warunki, by w pełni rozwijać swój potencjał,
- osoby starsze powinny mieć dostęp do edukacyjnych, kulturowych, duchowych i rekreacyjnych zasobów społeczeństwa⁵.

Powołane Centrum Wsparcia Osób Starszych to przede wszystkim kompleksowość i wyjście poza schemat. Realizowane działania nie są narzucone żadną ustawą lub rozporządzeniem. Są natomiast skutkiem realizowanej polityki wobec osób starszych oraz odpowiedzią na ich potrzeby. Co ważne, wprowadzone rozwiązanie nie jest obciążone żadnymi dodatkowymi nakładami finansowymi i może być realizowane w każdej jednostce samorządu terytorialnego. Zadania wykonywane są przez istniejący referat, którego zakres obowiązków obejmuje sprawy społeczne oraz wspieranie osób starszych⁶.

Analizując działania Gminy Miechów, trzeba zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt. Małgorzata Potent-Ambroziewicz dokonała rekonstrukcji językowego obrazu starości. Na stereotyp starego człowieka składają się następujące cechy:

- samotny i smutny,
- siwy, zgarbiony,
- czekający na śmierć,
- zniedołężniały, schorowany, leżący w łóżku, mający trudności z poruszaniem,

⁴ Zarządzenie nr 175/2016 Burmistrza Gminy i Miasta Miechów z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie zmiany Zarządzenia nr 352/2015 Burmistrza Gminy i Miasta Miechów z dnia 14 grudnia 2015 r. w sprawie powołania Centrum Wsparcia Osób Starszych.

⁵ B. Szatur-Jaworska, *Zasady polityk publicznych w starzejących się społeczeństwach*, w: *Strategie działania w starzejącym się społeczeństwie. Tezy i rekomendacje*, red. S. Trociuk, Warszawa 2013, s. 12–13.

⁶ Regulamin organizacyjny Urzędu Gminy i Miasta w Miechowie, s. 22–23, <http://miechowie.eu/plik/4193/1.09.2017>.

- brudny, zaniedbany, zarośnięty, śmierdzący,
- niezdolny do pracy, beczyny,
- aseksualny,
- sfrustrowany, rozdrażniony,
- zacofany,
- z zaburzeniami wzroku, słuchu, tikami nerwowymi⁷.

Powyższe zestawienie cech przedstawiono osobom, które współpracują z osobami starszymi z gminy Miechów (urzędnicy, pracownicy socjalni, osoby pracujące w instytucjach kultury). Odpowiedzi różniły się w zależności od tego, kto ich udzielał – czy osoba pracująca z seniorami z miasta, czy z terenów wiejskich. Jedna z wypowiedzi urzędnika, który pracuje z seniorami w mieście, brzmiała: „Nie znam takich seniorów. Nikt nie przychodzi mi do głowy. Raczej są to osoby zadbane, mające wokół siebie rodziny lub znajomych. Nie są samotni”. Z kolei pracownicy socjalni na terenach wiejskich potrafili dostrzec samotność, smutek czy trudności z poruszaniem. Jednak najważniejszym wnioskiem tych rozmów jest fakt, iż żadna osoba nie wskazała na pejoratywne określenia dotyczące seniorów, jak czekający na śmierć, brudny, zaniedbany, zarośnięty, śmierdzący, beczyny⁸. Być może takie postrzeganie osób starszych ma pozytywny wpływ na realizowaną politykę społeczną wobec osób starszych.

Poniżej zaprezentowano przykładowe działania Centrum:

1. DZIAŁANIE 1:

DIAGNOZA OSÓB STARSZYCH Z TERENU GMINY MIECHÓW

Celem diagnozy była analiza potrzeb osób starszych w zakresie organizacji czasu wolnego i aktywizacji życiowej oraz ocena adekwatności działań podejmowanych przez instytucje na rzecz osób starszych. Ankiety przeprowadzali seniorzy, chodząc od domu do domu, rozmawiając z innymi osobami starszymi w okresie od grudnia 2015 roku do lutego 2016 roku. W badaniu udział wzięło 1 531 osób. Co ważne, taka forma badania miała podwójny wymiar. Oczywiście jest, że najważniejszym celem było otrzymanie odpowiedzi na przygotowane pytania. Jednak drugim, równie ważnym aspektem, były informacje dodatkowe, które można było uzyskać podczas indywidualnych rozmów. Pracownicy Urzędu Gminy i Miasta w Miechowie odpowiedzialni byli za wprowadzanie danych do programu. Partnerstwo Urzędu Gminy i Rady Seniorów zgłosiło swoją współpracę do projektu „Zoom na Rady Seniorów. Uniwersytet Obywatelski”, który był organizowany przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” z Warszawy poprzez dofinansowanie z Funduszy EOG w ramach programu „Obywatele dla Demokracji”. Dzięki temu działaniu Gmina Miechów otrzymała bon edukacyjny, który został wykorzystany

⁷ M. Marcjanik, *Językowy obraz osoby starej, w: O sposobach mówienia o starości*, red. B. Szatur-Jaworska, Warszawa 2014, s. 15.

⁸ Łącznie przeprowadzono 15 rozmów w dniach 10–15.11.2017.

na opłacenie socjologa, który przygotował ankietę oraz pomógł opracować dane⁹. Wyniki ankiety stały się podstawą do dalszych działań. Najważniejsze wnioski to¹⁰:

Wnioski z diagnozy	Wnioski dla jednostki samorządu terytorialnego ^a
57 proc. mieszkańców gminy w wieku 60+ korzysta z lekarza pierwszego kontaktu kilka razy w roku. Drugą najliczniejszą grupą są osoby, które odwiedzają lekarza pierwszego kontaktu kilka razy w miesiącu. Jednak zdarzają się osoby, które pojawiają się w przychodni codziennie.	Osoby starsze potrzebują rozmowy, spotkania. Często wizyty u lekarza nie mają na celu leczenia choroby, a potrzebę porozmawiania z drugim człowiekiem.
Najczęściej odwiedzaną placówką jest Gminny Ośrodek Zdrowia w Miechowie na ul. Szpitalnej.	Wiele osób starszych nie wiedziało, że w Miechowie są inne przychodnie, gdzie także przyjmują lekarze pierwszego kontaktu.
Prawie 1/3 mieszkańców gminy ma trudności z umówieniem się na wizytę do lekarza pierwszego kontaktu. Szczególnie ta sytuacja dotyczy seniorów z terenów wiejskich. Aby móc się zarejestrować, zajmują kolejkę pod przychodnią już od 5 rano. Zadowolenie z usług lekarza pierwszego kontaktu jest bardzo wysokie.	Należy wprowadzić możliwość rejestracji osób z dnia na dzień, szczególnie dotyczy to osób terenów wiejskich.
Prawie 10 proc. mieszkańców w wieku 60+ było w szpitalu ostatniego roku nawet kilka razy.	Powroty do szpitala wynikają z nienależytej opieki poszpitalnej. Należy wzmocnić wsparcie instytucjonalne w tym zakresie.
Aż 46 proc. mieszkańców korzystało kiedyś z odpłatnych usług zdrowotnych. Głównym powodem, dla które mieszkańcy decydują się na odpłatną wizytę u lekarza, jest zbyt długie oczekiwanie na termin wizyty w ramach NFZ.	Na takie działania samorząd nie ma wpływu.
Mniejszą wiedzę o usługach skierowanych do seniorów realizowanych przez gminę mają mieszkańcy wsi.	Opracowanie oferty skierowanej do osób starszych zamieszkujących tereny wiejskie.
1/3 mieszkańców w wieku 60+ ma problemy zdrowotne utrudniające poruszanie się poza domem. Aż 70 proc. w tym wieku nie uprawia żadnej aktywności fizycznej.	Przygotowanie oferty sportowej dla osób starszych.

⁹ Strona internetowa Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „e”, <http://e.org.pl/uniwersytet-obywatelski/> (5.08.2017).

¹⁰ Strona internetowa gminy Miechów, <http://www.miechow.eu/miasto-i-gmina/aktualnosci/podsumowanie-badania-dotyczacego-osob-starszych-w-gminie-miechow/> (30.09.2017).

Wnioski z diagnozy	Wnioski dla jednostki samorządu terytorialnego ^a
12 proc. seniorów w ogóle nie może liczyć na wsparcie najbliższych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zabezpiecza usługi opiekuńcze jedynie dla 1 proc. osób, które faktycznie jej potrzebują (corocznie ok. 50 osób). Należy rozważyć inne formy dotarcia do osób samotnych.
Najczęściej spotykanymi urządzeniami w domu seniora są lodówka i telewizor. Natomiast jedynie 1/3 mieszkańców w wieku 60+ ma dostęp do internetu.	Dla samorządu oznacza to, że nie można opierać działań informacyjnych dla osób starszych wyłącznie na przekazach internetowych.
Jedynie 8 proc. badanych działa społecznie.	W gminie Miechów seniorów widać. Biorą udział w wycieczkach, zajęciach tanecznych i wokalnych, wszelkich konsultacjach społecznych. Jednak we wszystkich aktywnościach biorą udział te same osoby. Wciąż 92 proc. osób starszych pozostaje w domach. Należy dotrzeć z ofertą do osób nieaktywnych.
Wzory spędzania czasu wolnego różnią się. Mieszkańcy miast spędzają czas w bardziej aktywny sposób.	Taka sytuacja jest wynikiem braku oferty dla osób starszych na terenach wiejskich.

a Dane z protokołu spotkania tematycznego Rady Seniorów w Miechowie odnośnie do polityki społecznej i zdrowia (czerwiec 2017).

Diagnoza stała się podstawą do dalszych działań na rzecz osób starszych. Z wyników korzystają zarówno instytucje społeczne, urząd, jak i Rada Seniorów. Również przedstawiciele innych gmin z Małopolski często pojawiają się w Miechowie, aby dowiedzieć się więcej o tutejszej polityce społecznej (Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie¹¹, Fundacja Miejsc i Ludzi Aktywnych¹², Fundacja Kultury Chrześcijańskiej Znak¹³).

Kolejnym etapem działań były tzw. tematyczne spotkania stolikowe. W zakresie pomocy społecznej i zdrowia zapraszano przedstawicieli szpitala, ośrodka zdrowia, ośrodka pomocy społecznej, seniorów. Na zasadzie wymiany doświadczeń, bazując na wynikach diagnozy, charakteryzowano problem i starano się znaleźć najlepsze możliwe rozwiązanie. Informacje przekazane przez Krystynę Barwińską, przewodniczącą Rady Seniorów w Miechowie, wskazują, że trwają przygotowania kolejnych spotkań dotyczących barier architektonicznych (tzw. spacer badawczy)¹⁴.

¹¹ <http://www.miechowski.pl/2017/12/15/wizyta-studyjna-dla-seniorow/> (30.07.2017).

¹² <http://miechow.eu/miasto-i-gmina/aktualnosci/wizyta-studyjna-w-ramach-projektu-kurs-na-rady/rss/> (30.07.2017).

¹³ <http://www.miechowski.pl/2016/10/19/profesjonalne-rady-seniorow-w-malopolsce/> (30.07.2017).

¹⁴ Rozmowa z 15 września 2017 roku z Krystyną Barwińską, przewodniczącą Rady Seniorów w Miechowie.

2. DZIAŁANIE 2: KOPERTA ŻYCIA

Koperty Życia to projekt skierowany do osób chorych, starszych oraz samotnych. Kopertę najczęściej umieszcza się w lodówce. W karcie informacyjnej należy podać najważniejsze informacje o stanie zdrowia, przyjmowanych lekach, alergiach, numery telefonów do najbliższych. Dzięki naklejce lub magnesowi umieszczonych na drzwiach lodówki pracownicy pogotowia ratunkowego wiedzą, że takie dane są dostępne. W gminie Miechów była to kolejna inicjatywa seniorów, która została zrealizowana przez samorząd. W skład pakietu wchodziła plastikowa koperta oznaczona naklejką, karta informacyjna oraz magnes do umieszczenia na drzwiach lodówki. Koperty były dostępne w Urzędzie Gminy i Miasta w Miechowie, Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej oraz w Pogotowiu Ratunkowym w Szpitalu św. Anny w Miechowie¹⁵. Dystrybucja odbywała się także poprzez aktywnych seniorów. Tutaj należy także przedstawić wypracowaną współpracę. To pracownik Urzędu Gminy i Miasta Miechów zamawiał koperty, akceptował grafikę, drukował karty, ale każdy etap był konsultowany z osobami starszymi, i to oni przygotowywali pakiety (składali karty, oklejali koperty) do dystrybucji. Wydrukowano 2 tys. sztuk. Zadanie dofinansowane było ze środków wojewody małopolskiego.

3. DZIAŁANIE 3:

PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ SAMORZĄD DLA SENIORÓW

W 2015 roku Małopolski Urząd Wojewódzki ogłosił konkurs „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu pomocy osobom w wieku 60+ po przebytej hospitalizacji”. Gmina Miechów, po konsultacjach społecznych z osobami starszymi, wzięła udział w konkursie i otrzymała dofinansowanie w kwocie 25 640,00 zł¹⁶ na rok 2015 oraz 103 340,00 zł na rok 2016¹⁷. W ramach projektu organizowane były spotkania informacyjne, konferencje, ale najważniejsze wsparcie dotyczyło osób starszych, którzy w ciągu ostatniego półrocza byli pacjentami szpitala. Wówczas, po złożeniu wniosku, mogli otrzymać bezpłatne wsparcie psychologa, logopedy oraz rehabilitantów w warunkach domowych. Poprzez zapytanie ofertowe wybrano specjalistów, którzy doskonale wpisali się w realizowane działania. Wynikiem wspólnych działań była poprawa jakości życia osób starszych. Aby w pełni opisać działający wówczas system, należy przywołać

¹⁵ Strona internetowa gminy Miechów, <http://www.miechow.eu/miasto-i-gmina/aktualnosci/koperta-zycia-dla-seniorow/> (30.07.2017).

¹⁶ Umowa nr 551/OPS/2015 zawarta pomiędzy wojewodą małopolskim, reprezentowanym przez mgr Renatę Grochal – zastępcę dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, a Gminą Miechów reprezentowaną przez Dariusza Marczewskiego, burmistrza Gminy i Miasta Miechów, z kontrasygnatą Doroty Maciaszek, skarbnika Gminy Miechów.

¹⁷ Umowa nr 192/OPS/2016 zawarta pomiędzy wojewodą małopolskim, reprezentowanym przez mgr Renatę Grochal – zastępcę dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, a Gminą Miechów reprezentowaną przez Dariusza Marczewskiego, Burmistrza Gminy i Miasta Miechów, z kontrasygnatą Doroty Maciaszek, skarbnika Gminy Miechów.

historię jednej z uczestniczek projektu. Osoba starsza, leżąca, bez wiary w możliwość zmiany sytuacji. Po 3 miesiącach samodzielnie poruszała się po domu, jadła, korzystała z toalety. O takim rozwoju sytuacji zdecydowała kompleksowość opieki. Do tego domu weszły dwie osoby: psycholog oraz rehabilitant. Podjęte działania to m.in. rozmowy z osobą starszą, jej rodziną, zmiana ustawienia mebli w pokoju, wypożyczenie balkonika do chodzenia, rehabilitacja osoby starszej oraz nauczenie tych ćwiczeń osób opiekujących się seniorką. Konkurs ogłoszony przez Małopolski Urząd Wojewódzki był formą testu. Nie został powtórzony¹⁸.

DZIAŁANIE 4: INFORMATOR O USŁUGACH SKIEROWANYCH DO SENIORÓW

Analizując dane wynikające z przeprowadzonej diagnozy, należało przygotować informacje o usługach skierowanych do seniorów. Powstała broszura zawierała wyjaśnienia np. czym zajmuje się jednostka podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarka podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarka opieki długoterminowej oraz dane kontaktowe. Szczegółowo zostały opisane usługi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Miechowie, zawarto tam również informacje o poradniach i oddziałach szpitalnych. Wydawnictwo zawierało wszystko, o czym powinni wiedzieć seniorzy i ich opiekunowie na temat opieki społecznej i zdrowotnej. Jak przy każdym działaniu Centrum Wsparcia Osób Starszych, przedstawiciele jednostki samorządu terytorialnego pomagali seniorom w opracowaniu informacji i wydaniu publikacji. Wydrukowano 5 tys. sztuk. Zadanie dofinansowane było ze środków wojewody małopolskiego.

DZIAŁANIE 5: KOORDYNACJA WYDARZEŃ I PROGRAMÓW KULTURALNYCH OSÓB STARSZYCH

Corocznie w Miechowie organizowane są Dzień Seniora oraz Miechowska Jesień Kultury. To seniorzy decydują o tym, kto pojawi się na scenie, jak będzie wyglądał program wydarzeń, a nawet sami szukają sponsorów. W urzędzie gminy mogą otrzymać wsparcie merytoryczne oraz finansowe. Zadaniem urzędnika jest działanie w taki sposób, aby pomysły i pracę seniorów dostosować do ich możliwości. W 2017 roku na scenie pokazały się wszystkie zespoły seniorskie z Miechowa. Byli zaproszeni goście z innych małopolskich miejscowości. Gwiazdami wieczoru byli: Rodzina Kaczmarek oraz Folk Express – artyści z Koszęcina. Kilkaset osób, które pojawiły się na koncertach, było pod ogromnym wrażeniem oprawy artystycznej imprezy. Co więcej, na wszystkich gości

---

¹⁸ Rozmowa z 1 września 2017 roku z psycholog Jolantą Górak-Bożęcką, rehabilitantką Elżbietą Kryśią oraz przewodniczącą Rady Seniorów w Miechowie Krystyną Barwińską.

czekał poczęstunek: bigos oraz ciasta¹⁹. Na co dzień seniorzy mogą korzystać z oferty kulturalnej, którą sami tworzą. Ze środków Gminy Miechów finansowane są następujące zespoły: chór klasyczny Jesienne Róże, chór gospel, zespół Mirella, zespół Perły Miechowa, zespół taneczny Korale²⁰.

DZIAŁANIE 6: WSPARCIE W PISANIU WNIOSKÓW GRANTOWYCH

Programy wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie opieki nad osobami starszymi pojawiają się coraz częściej, ale rzadko wspierają tę część, którą zainteresowani są aktywni seniorzy, tj. kulturę i sport. O wiele częściej pojawiają się konkursy dedykowane organizacjom pozarządowym. Na terenie gminy Miechów funkcjonują trzy organizacje, które doskonale radzą sobie w codziennej działalności, ale nie mają odpowiedniej wiedzy, aby poprawnie napisać i rozliczyć projekt. W tym celu działa także omawiane centrum. Seniorzy mogą przyjść ze swoimi pomysłami, aby pracownik urzędu pomógł je ująć w ramy formalne. Ponadto organizacje pozarządowe w gminie Miechów korzystają z bezpłatnej księgowości, co zdecydowanie wpływa także na ich poczucie bezpieczeństwa oraz otwartość na realizację nowych projektów.

DZIAŁANIE 7:

PARTNERSTWO W PROJEKTACH NA RZECZ OSÓB STARSZYCH

Kolejnym projektem realizowanych przez gminę Miechów wraz z seniorami jest udział w „Generatorze Innowacji. Sieci Wsparcia”. Jest to kolejne przedsięwzięcie Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę” z Warszawy, które dotyczy inkubowania innowacji społecznych na rzecz wsparcia niesamodzielnych osób starszych i/lub ich opiekunów²¹. Wyniki konkursu zostały ogłoszone na początku 2018 roku. Pomysł polega na wsparciu osób zależnych na terenach wiejskich w formie wspólnotowego systemu usług opiekuńczych, czyli pracy animatorów. Ich celem będzie dostosowanie oferty dla seniorów i połączenie różnych podmiotów i osób w celu zapewnienia opieki i wsparcia osobom starszym zależnym. Animator będzie pracował nad ujawnieniem zasobów wspólnoty, będzie wykorzystywał infrastrukturę – w tym przypadku wyremontowaną świetlicę wiejską – i przygotowując ofertę, będzie łącznikiem pomiędzy instytucjami (m.in. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy), innymi zainteresowanymi podmiotami (m.in. zespoły muzyczne senioralne, Rada Seniorów, organizacje pozarządowe), ale też sąsiadami. To ważne, że sąsiedzkie

¹⁹ Strona internetowa gminy Miechów, <http://www.miechow.eu/miasto-i-gmina/aktualnosci/za-nami-dzien-seniora-i-miechowska-jesien-kultury/> (10.09.2017).

²⁰ Informacje otrzymane z Centrum Kultury i Sportu w Miechowie.

²¹ Strona internetowa projektu Generator Innowacji. Sieci wsparcia, http://sieciewsparcia.pl/#sw_konkurs (30.09.2017).

usługi opiekuńcze nie muszą być systemową pomocą w ramach działalności ośrodka pomocy społecznej. To może być dotarcie z informacją, że sąsiadka z naprzeciwka potrzebuje zakupów raz w tygodniu, a sąsiad jest codziennie w Miechowie i może je zrobić. Do testowania wybrano jedną miejscowość – sołectwo Pojałowice, które ma 311 mieszkańców, w tym 79 osób starszych. Głównym problemem w tej miejscowości jest brak oferty kulturalnej i wsparcia społecznego. Sołectwo jest jednym z najbardziej oddalonych od Miechowa, a w niedawno wyremontowanej świetlicy wiejskiej nie odbywają się żadne regularne zajęcia. Częstym problemem jest także niedoinformowanie mieszkańców o ich prawach i przysługującej im ofercie socjalnej i opiekuńczej. Tylko 2 osoby z Pojałowic objęte są usługami opiekuńczymi, które realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Miechowie. Ludzie są bardzo nieufni. Jediną osobą, którą darzą zaufaniem (liderem społeczności), jest pani sołtys. Doskonałym przykładem na to jest fakt, iż gdy rozpoczęto badania potrzeb w sołectwie, ludzie nie chcieli otwierać drzwi i rozmawiać. Pierwszy ruch musiała wykonać pani sołtys. Po jej zapowiedzi i telefonach do mieszkańców seniorzy i ich opiekunowie otwarcie opowiadali, czego im brakuje. Z przeprowadzonych rozmów wynika także, iż osoby starsze zależne są odcięte od reszty społeczności, zamknięte w czterech ścianach bez perspektyw na zmianę sytuacji. Sytuacja z roku na rok się pogarsza. O tym, jak ważne jest to przedsięwzięcie, świadczą wypowiedzi badanych osób zależnych:

- „to dobry pomysł, w każdej wsi powinno być coś takiego”,
- „dobra robota z sensem, czujemy się tu samotnie, tylko radio, dzieci rzadko przyjeżdżają – chętnie wyjdę z domu”,
- „to dla nas ważne, że gmina nie zostawia nas samych i bezradnych”,
- „bardzo ważne przedsięwzięcie, to dla nas coś nowego, do tej pory nikogo to nie obchodziło, co się dzieje ze starszymi ludźmi”
- „dziękuję – jestem ciągle sama, nie ma z kim porozmawiać, mamy świetlicę, ale nic się tu nie dzieje”

Ten projekt na terenie wiejskim jest szczególnie ważny, ponieważ pozwala zbudować zaufanie i solidarność wśród społeczeństwa oraz wykorzystuje istniejące możliwości. Pojawia się też nowy katalog usług oferowanych przez społeczność lokalną i jest odpowiedzią na ich potrzeby²².

Funkcjonowanie Centrum Wsparcia Osób Starszych dostrzegł i docenił Adam Bodnar, rzecznik praw obywatelskich. 11 października 2016 roku w urzędzie gminy i miasta w Miechowie odbyło się spotkanie przedstawicieli samorządu oraz osób starszych z rzecznikiem praw obywatelskich. W bezpośredniej rozmowie poruszano problemy dotyczące praw człowieka, osób starszych oraz tematy istotne dla sektora pozarządowego i mieszkańców regionu. Najwięcej czasu poświęcono jednak Centrum Wsparcia Osób Starszych. „Całościowe wsparcie, jakie Państwo oferujecie osobom starszym, jest ewenementem na skalę kraju. Wypełniacie dramatyczną lukę w systemie” – mówiła

---

²² Formularz specyfikacji innowacji partnerstwa Gminy Miechów oraz Krystyny Barwińskiej w ramach projektu „Generator Innowacji. Sieci wsparcia”.

wówczas Barbara Imiołczyk, dyrektor Centrum Projektów Społecznych²³. Polityka rozwoju lokalnego w gminie Miechów opiera się na modelu środowiskowym²⁴. Jednak zaprezentowany opis działania Centrum to przede wszystkim partnerstwo, co widać dokładnie w poszczególnych działaniach. Usługi świadczone przez Centrum nie są innowacyjne. Natomiast ich połączenie w jednym miejscu już tak. Coraz więcej miast rozpoczyna takie działania, powołując pełnomocnika ds. osób starszych, np. Elbląg²⁵. W mniejszych gminach niestety wciąż jest to rzadkość.

LITERATURA

Szatur-Jaworska B., *Zasady polityk publicznych w starzejących się społeczeństwach*, w: *Strategie działania w starzejącym się społeczeństwie. Tezy i rekomendacje*, red. S. Trociuk, Warszawa 2013, s. 9–16.

Marcjanik M., *Językowy obraz osoby starej, w: O sposobach mówienia o starości*, red. B. Szatur-Jaworska, Warszawa 2014, s. 11–17.

Wasylewski R., *Lokalna polityka społeczna*, w: *Polityka społeczna*, red. E. Rydlewska, Warszawa 2007, s. 351–360.

Szarota Z., *Społeczno-demograficzne aspekty starzenia się społeczeństwa*, w: *Starość. Między diagnozą a działaniem*, red. R. J. Kijak, Z. Szarota, Warszawa 2013, s. 5–17.

www.elblag.eu (1.12.2017).

www.e.org.pl (10.09.2017).

www.miechow.eu (10.09.2017).

www.miechowski.pl.

www.rpo.gov.pl (10.09.2017).

www.sieciwsparcia.pl (10.09.2017).

---

²³ Strona internetowa Rzecznika Praw Obywatelskich, <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/o-wsparciu-dla-os%C3%B3b-starszych-adam-bodnar-w-centrum-wsparcia-os%C3%B3b-starszych-w-miechowie> (10.09.2017).

²⁴ R. Wasylewski, *Lokalna polityka społeczna*, w: *Polityka społeczna*, red. E. Rydlewska, Warszawa 2007, s. 359.

²⁵ Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Elblągu, <http://www.elblag.eu/index.php/departamenty-urzdu-miejskiego/7571-penomocnicy-prezydenta-44818402> (1.12.2017).